

”Eihän kaatopaikkoja enää ole!”

Lasten akatemian luento jätteistä ja jätteenkäsittelystä veti Tampereen yliopiston suureen luentosaliin harvinaisen innostuneen yleisön.

■ TEKSTI JA KUVA HILKKA VÄHÄNEN

”**M**istä tahansa voi tulla jätettä, jos sen laittaa paikkaan, johon se ei kuulu. Toisaalta mikään asia ei ole syntyjään jätettä.”

Näin tiivistää jätteen paradoksaalisen olemuksen luennollaan Tampereen yliopiston professori **Olli Pyyhtinen**. Hän on mukana tutkimushankkeessa, jossa perehdytään jätteen ja jätehallinnan vaikutuksiin yhteiskunnan rakentamisessa ja muokkaamisessa.

”Esimerkiksi ruoka on lautasella herkullista, mutta jos sitä puotaa lattialle, se onkin jätettä.”

Sitten Pyyhtinen heijastaa seinälle kuvan upeasta hiekkarannasta, joka on täynnä meren huuhtomaa muovirokkaa.

”Hyi!”, parkaisee satapäinen kuulijakunta yhteen ääneen.

”Niinpä. Tällaisella rannalla ei tekisi mieli kävellä”, professori vahvistaa.

Pyyhtinen jatkaa esityksensä havainnollistamista kuvallisesti, mikä on viisas ratkaisu, sillä kaikki yleisöstä eivät osaa lukea, ainakaan sujuvasti.

Tapahtuman järjestäjä on nimittäin Lasten akademia, jonka koulutukseen osallistuvien yläikäraja on 10 vuotta. Toimittaja pääsi poikkeusluvalla mukaan 17. syyskuuta pidetylle jätetaiheelle luennolle.

Roskasurffaaja hämmästytti

Seinälle ilmestyy kuva kokonaisesta muovirokavuoresta.

”Tyynenmeren Malediiveilla on ihania paratiisisaaria, joille olisi mukava mennä lomalle. Mutta niiden vieressä on tällainen jätesaari”, luennoitsija paljastaa.

Tyrmistyttävä näky hiljentää kuulijat. Penkistä kohoo viittaukseen yksinäinen käsi.

”Onko tuo meressä kelluva jätesaari vai onko ne roskat ihan oikealla saarella?”

Oikea saari se on. Vain kokonaan jätteen peitossa. Jätevuorten päällä erottuu ihmisen silhuetti. Hahmolla on surffilauta sylissään.

”Surffaa roskilla”, toimittajan vieressä istuva **Ansa Yli-Hem-**

”Mutta eikö polttamisestakin tule saastetta ilmaan? Ainakaan muovia ei saa polttaa, kun siitä tulee myrkkyhöyryjä”, huomauttaa valistunut opiskelija.

◀ Ansa Yli-Hemminki oppi Lasten akatemian luennolla paljon uutta.
”Jätevuoret ja muoviroskat on ihan ällöjä. Ei huvittaisi kävellä niiden päällä paljain jaloin.”

minki mumisee lumoutuneen kauhistuneena.

Toisaalta jäte ei aina ole likaista eikä käyttökelpovointa.

Esimerkkinä Pyyhtinen esittelee brittiläisen **Barbara Francin** hienoja eläinveistoksia. Ne on rakennettu peltitölkeistä ja muusta metalliromusta, jota taiteilija on kerännyt ulkoiluttaessaan koiransa kaupungin puistoissa.

Lapset osoittelevat innoissaan professorille, mitä kaikkea koiran ja oravan muotoisista patsaista löytyy. Haarukka! Ja toinenkin!

Ihohoitoapurkkivuori

Jätettä syntyy maailmassa väkisin, mutta siitä voidaan ja siitä pitää huolehtia.

”Jätepussi, roska-astia, vessanpytty. Esimerkiksi ne ovat asioita, joilla tuotetaan järjestystä. Ne sulkevat jätteet sisälleen ja suojelevat meitä joutumasta kosketukseen niiden kanssa”, professori kuvailee.

Jos jätteistä huolehtiminen lyödään laimin, syntyy isoja ongelmia.

”Jos ei siivoa omaa huonettaan eikä vie roskia ulos, niin koko talo voi täytyä roskista. Sitten siellä ei ole enää hyvä olla”, yleisöstä myönnetään heti.

Pyyhtinen puolestaan kertoo, mitä tapahtui, kun Napolin jätteenkerääjät Italiassa menivät lakkoon vaatiessaan parempia työehtoja.

Kuvassa nainen yrittää lapsi sylissään tasapainoilla roskapusikasojen päällä, jotta pääsisi etenemään kadulla.

Hämmentynyt kuulija esittää otsa rypyssä kysymyksen: ”Miksi puhut kaatopaikoista? Eihän sellaisia ole enää olemassakaan.”

Pyyhtinen selittää, että kaatopaikkoja kyllä on, toki vähemmän kuin ennen. Nykyajan ihmiset kuitenkin yrittävät mieluummin kierrättää jätteet tai ainakin polttaa ne sähköksi ja talojen lämmittäjiksi. Esimerkiksi Osloon tuodaan roskia poltettavaksi ulkomailta asti.

”Oslo tarvitsee jätettä, sillä yli puolet kaupungin rakennuksista ja valtaosa kouluista lämmitetään jätteenpoltolla. Jäte on näin hyödyksi.”

Dramaattisessa kuvassa polttolaitoksen iso rautakoura kaappii jätettä uuniin.

”Mutta eikö polttamisestakin tule saastetta ilmaan? Ainakaan muovia ei saa polttaa, kun siitä tulee myrkkyhöyryjä”, huomauttaa valistunut opiskelija.

”Ilmaan vapautuvan saasteen määrä yritetään minimoida”,

luennoitsija vastaa ja kertoo polttamisessa olevan kyllä muita haittoja: siinä tuote tuhoetaan ja menetetään pysyvästi.

”Silti on parempi, että materiaali käytetään jollakin tavoin uudestaan hyväksi sen sijaan, että se jäisi olemaan turhanpäiväisenä tiellä.”

Ansa Yli-Hemminki nyökkäilee hyväksyvästi. Juuri niin.

Lopuksi kuullaan osallistujien henkilökohtaisia jätekokemuksia, joita riittää. Yhden kummitäidin taloremontissa löytyi takapihan mullasta kasoittain ihonhoitopurkkeja, toinen on auttanut keräämään roskia viereisen opiskelija-asuntolan juhlien jäljiltä.

Yliopisto tutuksi

Luennon päätyttyä Yli-Hemminki, 7, kertailee kuulemaansa. Etenkin jätesaaret ja -vuoret mietityttävät yhä.

”Olisi ihan ällöä kävellä paljain jaloin roskissa ja kakkavaipoissa. Varmaan ne saaret haisevatkin”, hän arvelee.

Esityksensä jälkeen myös professori on tyytyväinen.

”Tämä oli todella kivaa”, Pyyhtinen sanoo.

”Etukäteen kyllä kauhistutti astua mukavuusalueen ulkopuolelle. Lapsiyleisölle esiintyessä ei voi käyttää termejä, joilla on tottunut puhumaan. Piti kuvallistaa ja konkretisoida, mutta näin opin, että samoja konsteja voi hyödyntää aikuistenkin kanssa. Ja yleisö oli hienosti mukana”, Pyyhtinen hymyilee ja kiittelee Lasten akatemian konseptia.

”Se tekee yliopistoa lähestyttäväksi jo varhaisessa vaiheessa. Kun lukioikäinen sitten pohtii, mihin päin jatkaa, niin korkeakoulu on jo tuttu juttu.”

Yli-Hemminki tiesi ennestään, että yliopisto on ”aikuisten koulu”, jota jotkut hänen tuttavistaankin ovat käyneet. Professorilta tuli lisätietoa: ero tavalliseen kouluun on se, että yliopiston opettaja on itse tutkinut juuri sitä aihetta, josta kertoo.

Tutkijan ammatti kuuluu myös Yli-Hemmingin tulevaisuuden vaihtoehtoihin, sillä hän toimii amatööritutkijana jo nyt. Kiinnostava kohde oli esimerkiksi sylkikaskaan pallukka, jonka sisältä löytyi toukka.

”Yliopistossa tutkisin esimerkiksi dinosaurusten luita. Ne eivät tietenkään ole jätettä.”

Vaihtoehtoisia tutkimusaiheita esitellään Lasten akatemian luennoilla ympäri vuoden. 7–10-vuotiaille tarkoitettua akatemiaa isännöivät Tampereen yliopistot, Tampereen Lumate-keskus ja kaupungin kulttuuri- ja museopalvelut. Tilaisuuksiin on vapaa pääsy. ■